

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIIDENT UKRAINIENNE

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAINE

FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 34-35 (684-85) Рік вид. XV. 19 жовтня 1939 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr

Париж, четвер 19 жовтня 1939 року.

Велика війна увійшла у нову фазу. Після промови Гітлера з «мировими пропозиціями» і твердої та гідної відповіді Даля-дье й Чемберлена на штучній «офензиві миру» поставлено хреста. Оживлення й посилення бойової діяльності на всіх фронтах — сухопутному, морському і повітряному, заангажування поважні-ших континентів, підготовування з обох боків, не лише в мілі-тарній, але й дипломатичній та економічній царині, до збройної боротьби на ширшій скалі й на довший час — характеризують цю нову стадію європейського, поки-що — конфлікту. Тепер можна говорити не про можливість його локалізації, а про його не лише поглиблення, але й неминуче поширення. Нова бо стадія війни, якій не видно кінця, стадія не остання.

Дарма, що керівні кола великих демократій бачать сьогодні лише одного ворога, якого треба за всяку ціну перемогти — Ні-меччину, й на рішучому змаганні з ним скупчують неначеб-то всю свою увагу. У держав, які оружно стали проти ївалту на сте-рожі права й справедливості, вже й зараз тих ворогів два: поруч бо з Німеччиною і за її спиною не лише стоїть, а діє Москва.

Вона, не зважаючи на свій формальний, хоч в досі нечуваній формі «нейтральності», що його з тих чи інших причин вважає за потрібне до сього часу терпіти західня дипломатія, фактично являється активною учасницею війни. Того за мало — одним з її винуватців і організаторів.

Адже хіба ж зважився так легковажно розпочати тяжку війну диктатор німецький, коли б не мав за собою заздалегідь запевненої германо-московським пактом допомоги Росії? Хіба впоралося б так швидко німецьке військо з опором Польщі, коли б з спини по злодійському не вдарила на неї червона армія. Хіба не сидить у Москві численна делегація фахівців, добиваючися від Сорітів найширшої допомоги сирівцями? Тими сирівцями із Сходу, які дозволили б Німеччині як найдовше ставити опір на Заході?

Якою активною і якою реальною та конче потрібною була вже досі та московська допомога Німеччині, — показує надзвичайно висока ціна, що її остання за це заплатила. Ціну ту склали не лише українські та білоруські землі Польщі, що їх зайняли совіти, не лише балтійські держави, віддані їм на поталу, але й відмовлення від «життєвого простору» в берегах моря, що мало бути внутрішнє німецьким, перекреслення свого «Drang nach Osten», жертва — з погляду національного самогубна — своїми землями, які осілися в Латвії та Естонії з часів хрестоносців.

З нашого погляду захоплення збройною рукою Західньої України та Білоруси й підпорядкування Естонії, Латвії та Литви шляхом пактів «добровільних» Москві — явища того самого порядку.

Нехай непрохана «протекція» російська над Галичиною, Волиню та іншими землями сусідніми, що їх злочинним попустом Гітлера віддано червоному катові, в очах дипломатичного світу не порушає «нейтралітету» Москви. Нехай і червона армія в Прибалтиці, і совітські бази морські в її берегах не міняють позиції, що її до Кремля додержують в Лондоні й Парижі. Нехай Москва на спілку з Берліном, за мовчазною згодою його супротивників, по черзі ковтає під ріжними сосами ближчі незалежні держави. Нехай поки-що ніякі факти, які б вони не були вопіючі, не спро-

можні розбити солодкої мрії про московський «нейтралітет», ми все ж певні, що ближча еволюція війни повинна неминуче втягти в чортوریю військовий подій і Росію, примусивши її одверто зайняти те становище воюючої сторони, яке випливає з її стосунків з Німеччиною та з дотеперішнього її поведіння та її вчинків.

І в тому переконанню зміцнюють нас наступні міркування. Апетити московські, надто тепер посилені угодою з Німеччиною не на користь останньої, безмежні. І це саме стверджує теперішній конфлікт з Фінляндією. Та разом з тим совітські претензії до Фінляндії, яка має за собою підтримку скандинавських держав і на боці якої всі наші симпатії, не можуть не зустріти гострої одсічі з боку цієї країни, що — ми певні — ніколи не поступить своєю самостійністю. Коли совіти, побачивши тверду рішучість і певну в собі силу, не одмовляться від своїх вимог, — вони мусять, хоч не хоч, увійти у війну, поки-що на Півночі.

З другого боку, безконечні пересправи московсько-турецькі, які поки-що скінчилися нічим, ставлять питання про Чорне море, панування над ним, його ролі в розвитку сучасної війни і проблему далеко ширшу — шляхів на Схід. А це справи, до яких союзники, неначеб-то не можуть поставитися байдуже, особливо з огляду на угоду німецько-російську.

Цими днями в «Le Temps» (17.X. 1939) було передано допис до італійської газети «Stampa» її берлінського кореспондента. Оповівши про розрахунки Німеччини на постачання сировини з Далекого Сходу через сибірську залізницю автор пише: «другі потрібні сирівці, починаючи з нафти, мали б виправлятися з Баку Чорним морем і далі йти Дунайським шляхом. От чому Німеччина з надзвичайними інтересом стежить за розмовами між Сараджоглу та Молотовим. Вона все робить в тому напрямі, щоб доступ до Чорного моря було замкнено для британської військової флоти і щоб Туреччина була нейтральною». Далі кореспондент, який вважає «новий факт приязни російсько-німецької за ключ склепіння сучасного становища», зазначає: «військовий російський тиск з напрямку на Іран, до затоки Перської і навіть до Індії мав би бути дуже корисним для Німеччини, яка бачить в Англії свого найпеклішого ворога».

Тут інтереси Росії й Німеччини збігаються та разом з тим глибоке протиріччя становища Москви та можливих його наслідків з інтересами союзників, в першу чергу Англії. І не думаємо, що з розвитком подій пощастило Крємлеві втриматися на двузначній позиції «нейтралітету» і не вплутатися у війну, як би він того смів тільно не боявся.

І що швидче те станеться, а все одно має статися — то краще.

Подолати бо вкрай Німеччину можна, лише позбавивши її самого джерела постачання сировини, необхідної для ведення війни. А джерелом тим, по-за власними надто обмеженими ресурсами, джерелом нехай непевним, але єдиним служить сьогодні для неї совітський Союз, що на свою руку й когисть експлуатує багатства поневслених Москвою країни.

Щоб перемогти остаточно німецький імперіялізм, який став загрозою всій Європі й її спокою, треба разом із тим знищити до краю і його союзника — імперіялізм російський, небезпека якого виходить далеко по-за межі нашої частини світу.

Того буде досягнуто тоді, коли станеться нарешті розподіл Росії.

А шлях до того найпевніший і найпростіший — це визволення поневолених Москвою народів — в першу чергу України — і одновлення їх самостійности.

Привертаємо увагу наших громадян, що перебувають у Франції, до конечної необхідности при залагодженню різних формальностей, отриманні паперів, виконанню своїх військових обовязків — настоювати перед відповідними владами на правильному зазначенню своєї національности — у к р а ї н ь к о ї. Це має по-за практичне велике принципіальне значіння, підкреслюючи активну участь українців, як свідомих синів своєї нації, в обороні країни, гостинністю якої вони користуються.

ЗАПОВІТ ОРЛИКА *)

(з приводу однієї книжки)

Сам собою ясным стає той інтерес, який викликає до себе в сучасній українській еміграції величчя й трагічна постать Пилипа Орлика і його товаришів, отих «мазепинців». Той великий попередник новітніх «лицарів абсурду» все життя своє присвятив одній ідеї, одному ділу: обороні прав української нації і боротьбі неперестанній за незалежність України.

Та близькість духовна нерозривними нитками в'яже через віки в одно суцільне отих «мазепинців» XVIII ст. і «петлюровців» XX-го — їх, що zostалися непохитно при бунчуку Орлика, і нас, що вийшли з Отчизни під прапорами Армії Української Народньої Республіки, на чолі якої стояв наш незабутній вождь Симон Петлюра. І та близькість не лише вдачі чуттєвої, але ще більше — ідеологічної.

Політична спадщина Пилипа Орлика — то наша національна власність. І ми, сучасники, в наших прямованнях до визволення рідного народу і змаганнях за незалежність української землі, ми єсмо лише виконавцями заповіту нашого минулого, з якого ми можемо бути гордими.

Нагадати хіба тільки конституцію Української Держави, прийняту в Бендері 5 квітня 1710 року при обранні на гетьмана Пилипа Орлика: «нехай станеться на вікопомную Війська Запорозького і всього народу Малоросійського славу і пам'ятку!» 8). Вироблено і ухвалено було ту конституцію на еміграції, доля не дала ввести її на батьківщині в життя, але про те це не позбавляє цей історичний законодавчий акт, який свідчить про високий рівень тогочасної української думки політичної, його великого принципіального значіння 9).

*) Див «Тризуб» ч. 32-33 (682-83).

8) Источники Малороссійской исторіи, собранные Д. М. Бантишъ-Каменскимъ и изданные О. Бодянскимъ. Часть II, 1691-1721. «Чтенія въ Императорскомъ Обществѣ Исторіи и Древностей Россійскихъ при Московскомъ Университетѣ. Москва 1859, кн. I, ст. 242.

9) Pacta et constitutiones legum liberatissime Exercitus Zaporoviensis inter illustrissimum dominum Philippum Orlik, neoelectum Ducem Exercitus Zaporoviensis et inter generales, colonellos, nec non endem Exercitum

Провідна ідея Орликова, що її він сформував так влучно в словах інструкції царьгородському нашому посольству З. XI. 1711 року, які ми навели, як мотто цієї статті, — то й наша ідея:

«Ukraina... perpetuo sit ab omni extera dominatione libera»!

Для Орлика без Київа нема України і навпаки: «nec Kioviām sine Ukraina, nec Ukrainam sine Kiovia unquam posse esse»! 10).

Концепцію Орлика, виявлену в тих словах з його листа до Великого Визіра, знаходимо, лише в іншій редакції, у теперішньої української еміграції, яка живе гаслом: «Ключ — у Київі! Чолом проти Півночі!»

* * *

Але не самих лише українців можуть цікавити широко за-
кросні політичні концепції Орлика. Шукаючи реальних шляхів
до їх здійснення, гетьман дбав про те, щоб помножити сили Ук-
раїни в її боротьбі за визволення з «нестерпного ярма московсь-
кого» можливими спільниками. По-за традиційними для України
союзами з Швецією, Туреччиною та Кримом, по-за порозумінням
із Польщею, шукав він союзників для тяжкої війни з північною
потугою в народах, що їх Москва поневолила чи волі яких вона
загрожувала.

Zaporoviensem, publico utrisque partis laudo conventa, ac in libera electione
formali juramento ab eodem illustrissimo Duce corroborata, anno Domini
1710, Aprilis 5, ad Benderam. Латинський оригінал конституції надру-
ковано вперше О. Б о д я н с ь к и м у виданні — «Чтенія Императорска-
го Общества Истории и Древностей Россійскихъ при Московскомъ Универ-
ситетѣ», Москва, 1847, кн. I. Переписка и другія бумаги... Український
текст її надруковано в тому-ж виданні 1859 кн. I — Источники Малорос-
сійской истории... ч. II. — За наших часів латинський текст і французький
переклад видано було редакцією «l'Ukraine» в Лозані: «Pacta et constitu-
tiones legum libertatumque... Texte original avec traduction française».
Lausanne, 1916. Конституція українська 1710 року, якої ми не маємо
соромитися перед іншими народами, що справедливо пишуться своїми
історичними актами установчого характеру, як от, наприклад, — англій-
ський «Habeas-corpus-act» французька «Декларація Прав Людини і Гро-
мадянина» чи польська конституція 3-го Маю, — на жаль, досі не має,
крім одної статті про неї академіка М. Василенка, своєї власної монографії;
і вона на те заслуговує. Текст її, як бачимо, присгупний і чужинцям.

10) Copia literarum a Duce Orlik ad Supremum Visirium, Benderae,
10 die Martii 1712 anno. Переписка и другія бумаги «Чтенія...» 1847,
I, 58.

Його плани концентрованої збройної акції проти Москви не лише силами українськими, але й спільними силами заінтересованих націй — *viribus unitis*—підводять нас до джерел того руху, для означення якого знайшли нині слово — «прометеїзм».

Гетьман пильно працював для об'єднання в рішучій боротьбі всіх можливих сил. Цікаві подробиці цієї діяльності П. Орлика подає Б. Крупницький в своїй книзі (ст. 18-22).

Маючи союз із Швецією, дбаючи про допомогу Туреччини, підготовляючи спільну татарсько-польсько-українську експедицію на Правобережжя й Лівобережжя з Слобожанщиною, гетьман через своїх уповноважених — прилуцького полковника Дмитра Горленка, генерального суддю Довгополого і генерального писаря Івана Максимовича складає 23. I. 1711 року «*pacta conventa*» з ханом Кримським. Ще перед цією козацько-кримською угодою він дбає далі про поширення кола союзників.

З тією метою виправляє П. Орлик генерального осавула Герцика з спеціальною місією до донців. Місія вдалася. Дон пристав до шведсько-українсько-татарського союзу. Донська делегація відвідала 12. VII. 1710 р. Бендер. З нею було виправлено до Кубанського султана листа («*an den Circaschen Sultan*»). І того-ж Чаркеського султана побував і Герцик, якому крім того вдалося зав'язати зносини з казанськими татарами і башкирами.

Підбиваючи підсумки тій діяльності П. Орлика, наш автор говорить: «При певних обставинах ціла Європа стояла, на його думку, під загрозою московської експанзії. Ще небезпечнішою була вона для її безпосередніх сусідів: Швеції, Польщі, Туреччини. Тому-то він звертається насамперед до них з своїми численними пропозиціями (особливо після бендерського періоду) заснування спеціально східної коаліції проти Москви. В проєктах його виступають, яко діючі сили, не тільки Польща, Швеція, Туреччина, як гловні контр-агенти протимосковської акції, але й Крим, Буджацька Орда, Січ, Гетьманщина, Донське козацтво, татари Астраханські і Волжські і т. д. Як ідея сполуки всіх можливих і вартих уваги сил, передовсім зацікавлених в поборенні Москви, ці плани Орлика здаються нам дуже інтересними. Думаючи в таких широких масштабах, він відповідно трактував і роль

України. Україна стояла в найближчій сусідстві з Москвою і була найбільш загрожена з її боку. Орлик передбачав, що Гетьманщина й Січ не втримаються проти Москви і стануть жертвою її державницької політики. А після того прийде черга на Польщу і т. д. Тим часом існування сильної з'єднаної України потрібне для європейської рівноваги, загроженої московською експанзією. З другого боку, Українська Держава може бути охоронним валом проти Москви і в загальному значінні і в спеціально в східно-європейському, напр., для Польщі або Туреччини 11).

«Це вже виразна програма, — в іншому місці зазначає Б. Крупницький, — яка дає поняття про напрямні лінії Орликової політики на Україні та з її східними сусідами 12).

А разом з тим та програма Орлика з-перед двохсот літ збігається з програмою сьогоднішньої нашою і наших ближчих сусідів. Адже в планах Орликових проти-московської коаліції бачимо — *mutatis mutandis* — народи, об'єднані сьогодні гаслом «Прометей», що його предтечею й пророком виступає на початку XVIII-го віку український гетьман-емігрант.

Справді бо проєкти Орлика не втратили своєї ваги й на сьогодні. Ті-ж завдання, що стоять нині перед націями, поневоленими або загроженими Москвою, та-ж спільність інтересів в боротьбі з тим самим ворогом вимагають і аналогічних методів.

Заповіт гетьмана Пилипа Орлика — сама дійсність і сьогодні.

Нехай не пощастило «другому Тезеві», до якого залюбки рівняв себе Орлик, — «блукаючи на перехрестях різних шляхів... визволити прекрасну Аріядну — Отчизну нашу, що її стереже дракон московський, з лабіринту страшного поневолення і привернути їй давню її свободу» 13).

11) Б. Крупницький. Гетьман Пилип Орлик... 179-180.

12) *ib.*, 20.

13) «*Ego ne custoditam Moscovitico dracone pulchram Ariadnam, patriam nostram, ex labyrintho immanis servitutis in antiquam reducam liberatam erraticus per variarum ambages viarum Thesaеus?* Слова з промови Орлика, виголошеної ним після його елекції до Карла XII-го в Бендері. «*Pacta et constitutiones legum libertatumque..* Lausanne, 1916, с.22.

Нехай надії Орликові на ближчі й дальші держави не спра-
дилися тоді, як не здійснилися подібні розрахунки на Захід і за
наших часів!

Але поставлена ним мета — визволення України, а тепер ра-
зом з нею і інших поневолених Москвою народів і, як гарантія
незалежного існування, обмеження Москви до її природних кор-
донів єсть і сьогодні — « τὸ κτήμα εἰς αἰὲν »!

Але його принцип «*viribus unitis*», його план мобілізації
всіх можливих сил для єдиної мети, об'єднання їх в одній концен-
трованій акції проти Москви, той принцип, той план зостаються
близьким усім, хто бореться нині, як і за часів Мазепи й Орлика,
за свою власну державність.

І ми певні, що нащадки духовні Пилипа Орлика,
того сміливого «арґонавта», того «другого Тезея», мовлячи словами
Карла XII-го, давнього союзника України, — «вони не зрічуться
ніколи од того благородного наміру свого перше ніж свободу їх-
ньої Отчизни буде забезпечено і потугу московську буде придавле-
но і зведено до її справжніх границь» 14).

Вячеслав Прокопович

21. VI. 1939 року.

14) ... « non destituros ab honesto hoc proposito suo, priusquam asserta
in libertatem patria sua, Moscorum dominatio refrenetur atque intra justos
cancellos reducatur. » Слова Карла XII з диплому шведської протекції
гетьманові і всій Україні, даного в Бендері 10 травня 1710. Ib., 23.

Не забувайте про регулярну присилку передплати за «Тризуб»

П О - з А М Е Ж А М И Б О Л Ю

Довершилась Україні кривда стара... Найбільший, відвічний ворог України захопив західно-українські землі, які лише короткий час були в його владі в часі світової війни. Що там діється, знаємо тим часом лише почасти з повідомлень совітської та європейської преси, і будемо говорити про це іншим разом. Діються у всякім разі жахливі річі, відомі тим, що перебули страхиття українсько-московської війни та дсбу всенного ксмунізму. Нові українські емігранти помандрували на чужину, а старі емігранти зрслилися ними подвійно, бо втратили на невідомий час і свою другу батьківщину, якою була для них Західня Україна. І кожен з тих, що опинилися по-за її межами, терпить біль і неспокій за долю тих, місце побуту яких навіть часом не знає. Стоїмо перед руїнами національної будови, творів стслітньої національної праці, національно-політичних, культурних і господарських придбань, перед фактом навіть фізичного винищення нашої національної інтелектуальної верстви... Але мусимо переступити межі болю, глянути сміливо в обличча справді жахливої дійсности і зайняти належні нам становища в новім фронті дальшої боротьби за національно-державне визволення.

Не повинні ми собі робити найменших ілюзій, мусимо визнати одверто, що опинились ми в незвичайно тяжкім становищі, але не безнадійнім, бо поки живемо, маємо надію, а нація наша все живе. Становище України в Європі, рсбить значно тяжким і становище її в межах СССР. Але від того, що політичні межі України пересунено раптом далеко на захід, до самих її майже етнографічних меж, зв'язок долі України і Європи не зменшився, а де в чім навіть зріс. Не для зловтіхи і гіркого едовслення нагадуємо в Європі тим, кому це знати належить, те, що було зазначувано багато разів, між иншим і на сторінках «Тризубу», а саме, що Європа мала лише дві можливості — розкласти СССР на його складові національні частини, чи розпочати братовбійчу війну. Вона вибрала, на жаль, другу можливість, але тривалого миру не матиме все-ж доти, доки першої можливости не виконає. Стверджуємо це не тому, що сподіваємося, що хтось щось за нас і для нас зробить, а для того, щоб зазначити, що саме і в яких політичних обстаинах маємо робити, що нам рсбити належить. Не є ніяким випадком і те, що рік, який кінчиться тепер війною, був від весни часом найбільшого зближення Європи з Москвою, яке нічим иншим, як війною й не могло закінчитися.

Змірити і означити вагу прилучення Західньої України і Білоруси до ССРСР для справи визволення України можна тепер лише почасти. Пророкування, що матиме зиск з війни лише большевизм, себ-то Московщина, я уважаю що найменше пересадним. Але можна і треба зазначити де-які факти вже тепер та ужити їх як дороговкази для дальшої національно-політичної акції, яка ні в яких умовах не повинна спинитися навіть на короткий час. Одним з цих фактів є те, що принаймні тимчасово маємо не два, а одно українське питання. Коли раніше були суперечки відносно того, яке значіння має Західня Україна в загально-українській справі, то тепер вони не можуть вже мати ніякого конкретного значіння. Тепер не може вже бути ніякого сумніву відносно того, що ті рештки українських земель, які полишилися по-за межами московської влади можуть мати лише службову роль в боротьбі за визволення України. Питання про те, яке значіння матимуть ново-окуповані українські землі для дальшого розвитку української національно-політичної боротьби в межах ССРСР, полишаємо тим часом на боці, але тим більшу увагу треба звернути на зовнішній, так мовити європейський бік української справи. Твердимо, що, окупуючи етнографічно-українські і білоруські землі Польщі становить московський уряд на порядок денний європейської політики не лише питання українське і білоруське в цілій їх широчині, а й справу визволення всіх інших поневолених націй ССРСР. Ми можемо розуміти чи й не розуміти високу політику чи й стратегічні причини того, що держави, які зазначують одним з завдань продовження війни відбудову Польщі, разом з тим визнають і невтральність московського уряду, що перевів окупацію більшої частини Польщі; але ми абсолютно не бачимо можності погодити одно з другим навіть в дальшій бігу війни, не кажучи вже про її кінець. А тим часом дивовижність, кажучи лагідно, невтральности ССРСР збільшується з доконанням кожного нового пакту «взаємної допомоги» з балтійськими державами, що є фактично їх окупованням. Варто поставити й дальше питання: коли кінець сучасної війни має унеможливити насильство міцніших націй над слабшими, то яка є засаднича різниця між окупованням Польщі, балтійських держав, України, Білоруси, Кавказу чи Туркестану? Чи лише та, що одні було окуповано на двадцять років пізніше, ніж другі. І чи можлива відбудова Польщі без цілковитої поразки Московщини, себ-то розподілу ССРСР на його складові національні частини? Чи не належиться властиво вирівняти стару кривду перед новою, хоч-би вже тому, що перша була без сумніву основою другої?

Чи не має при рівності всіх інших мілітарних даних більше виглядів на перемогу у війні та сторона, яка найбільш яскраво й недвозначно зазначає в цілім обсязі мету збройної боротьби, яку провадить? А чи була б мислима сучасна війна, в її сучаснім вигляді, коли б Версальський мир не було обмежено на сході Ев-

ропи відбудовою Польщі? І чи не буде кождий мир, яким кінчиться ця війна, носити в собі зародки нової війни в близькій майбутності, коли сучасна війна не становитиме собі дальше йду з зміни на сході Європи, ніж світова війна? Сучасна війна різниться, принаймні тимчасово від попередньої, світової, тим, що три великодержави, які брали участь в попередній війні, в сучасній участі не беруть, а СРСР перебуває в стані «неутралітету». Дальша чинність великодержав, що стоять тим часом на боці, може залежати в значній мірі не лише від дальшого перебігу мілітарних подій, а й від розвитку дальших відносин по-між учасниками війни та «неутралітним» СРСР. Отже виразне зазначення цих відносин може мати поважне значіння навіть на самий вислід сучасної війни. Зрештою сучасне становище московського уряду не лише в Європі, охопленій почасти війною, а й в Азії, настільки суперечне всім основам інтернаціонального права і викликає, таку анархію у відносинах по-між європейськими державами що вдержати його довший час очевидно не буде можливо.

Повище зазначає становище української справи в Європі, про її стан в межах СРСР доведеться очевидно говорити окремо, примушує українське громадянство тут зробити тим часом наступні конкретні висновки та поставити перед собою наступні конкретні завдання. «Злука» майже всіх українських земель під пануванням Москвитини мусить нарешті doprowadити до спільного об'єднання всіх українських національних сил по-за межами СРСР навколо наскрізь реальних і конкретних завдань. Потрібне перед усім нав'язання регулярних зв'язків по-між європейською еміграцією та рештками українського крієвського населення, перед усім в Румунії, де умовини українського національного життя, ніби трохи покращали. Це тим більш потрібно, що в Румунії перебуває й де-яка частина українських емігрантів з Польщі. Не менш потрібно устійнення зв'язків по-між європейською та американською українською еміграцією, яка є в стані постачати й матеріяльні засоби, без яких ніяка поважніша акція не є властиво можлива. Дуже пожадана була б присутність представництва американських українців в Європі для пресвідження рятунової акції на користь еміграції, полонених та українського населення під новою окупацією.

Ця рятунова акція, що може засадити для української нації рештки її інтелектуальної верстви та інші цінні національні частини, має тим більше значіння, що властива національно-політична акція зустрічає величезні перешкоди навіть і в неутралітних державах, де на загаль чужинцям заборонено провадити якусь політичну акцію. Чим менші можності рятунової акції мають самі українці, тим більші зусилля повинні вони робити, щоб досягти допомоги покликаних до цього інтернаціональних установ, а перед усім Міжнародного Червоного Хреста в Женеві. Але й на цім полі можуть українці сягти поважні результати лише тоді, коли зможуть опертися на власні активні національні

організації та виступити від імени їх перед інтернаціональними допомоговими інституціями. Варто пригадати, що Женевський Інтернаціональний Червоний Хрест дістав недавно 250.000 ам. дол., переводить тепер свою внутрішню організацію і розпочинає свою діяльність на ширшу скалю. З українського боку було зроблено приватно женевській його централі пропозицію утворити спеціальну секцію для допомогової акції на користь українців, чи принаймні прийняти кілька осіб для праці, що знають українську мову, без чого порозуміння з українським населенням на окупованих теренах, з полоненими та емігрантами зустрічатиме поважні перешкоди. Пропозицію цю було прийнято прихильно в засаді, але для здійснення її необхідне енергійне підтримання з боку українських організацій, як європейських, так і перед усім американських, які можуть пересилати через Червоний Хрест і грошеві датки на українську рятунову акцію, бо яка ж інституція візьметься допомогти нам, як нації, коли ми самі для себе не будемо здатні щось зроби́ти.

Але при кожній акції, як національно-політичній так і гуманітарній, треба перед усім пам'ятати, що тепер без власної преси властиво ніяка акція не є можлива. Значіння цієї преси тепер тим більше, що кожне получення між поодинокими частинами нашої нації незвичайно утруднено. Зокрема треба пам'ятати про те, що значіння й заедання «Тризуба» по окупації частин Польщі з українським населенням Московщиною незвичайно зросли. Західні українці опинилися тепер в тих умовах московської неволі, проти якої наш тижневик провадив довгі роки уперту боротьбу. І кому, як не Редакції його, знати найкраще умови і засоби боротьби проти Московщини. Отже можемо з правом сподіватися, що наш тижневик знайдеться в руках кожного українця, що не є байдужим до долі його поневоленої нації.

І. Павленко

НА СУЧАСНІ ТЕМИ

По завойованню Польщі німецько-совітськими військами та по розподілі її поміж Німеччиною та Совітами — перший етап своєї європейської війни ніби закінчено.

Закінчено цей етап новим німецько-совітським договором, що його оголошено в імени цих двох урядів декларацією з 28 вересня с. р., в якій сказано, що обидва ці уряди «урегулювавши підписаною тогс-ж дня угодою всі питання, що впливають з факту розпаду польської держави і таким чином утворивши псєну базу для довготривалого миру в Східній Європі, спільно

висловлюють думку, що правдивим інтересам всіх держав одповідатиме закінчення стану війни, що існує поміж Німеччиною, з одного боку, і Францією та Англією, з другого». Обидва уряди мають вжити заходів, щоби «у згоді з іншими дружніми державами», як можна скорше досягнути цієї мети. Коли їм того не вдається, то тоді, мовляв, одповідальність за цю війну спадає на Англію й на Францію. І в цьому випадкові Німеччина й Світовий Союз будуть «взаємно радити над необхідними мірами».

Заявивши потім, що справи східного півдня і Сходу Європи належать до компетенції лише цих двох держав (Німеччини й Світів), канцлер Німеччини розпочав так зв. «офензиву миру» і виголосив 6 жовтня с. р. промову перед Рейхстагом, в якій в дуже неясній формі висловив «мирні пропозиції». Ці пропозиції базуються по-перше на факті подолання й знесення з карти Європи Польщі, а по-друге на зазначеній спільній заяві Німеччини й Світів, що до справ південно-східних і східних в Європі ніхто не має права, фігурно висловлюючися, сунути носа, крім них двох. Італія, якій ніби Берлін запропонував бути посередницею у цих «мирних» пересправах, виявила дуже холодне відношення до цієї пропозиції і поспіху жадного не показала.

А цілком зрозуміло, що ці «мирні» пропозиції Німеччини, приперчені погрозами у промові Гітлера, не могли аж ніяк бути прийняті Францією та Англією.

По-перше, не могли вони бути прийняті тому, що Англія й Франція розпочинали війну не для того, щоби її закінчити по розбиттю Польщі і щоби розпочинати її поновно через пів-року чи через рік, коли б сталося, безперечно, нове напруження із-за яких інших домагань нестримної у своїх апетитах Німеччини. Поставлення Франції й Англії перед фактом погрому Польщі — не може бути, очевидно річ, базою для яких будь пересправ.

А по-друге, що може й найважливіше, — це чини нового союзника Німеччини — Світів, які, скориставшись з перемоги Німеччини в Польщі, дістали собі велику частину, але, не вдовольнившись лише цим, почали тим часом прибирати до рук полишені на призволяще балтійські держави. Першою жертвою впала Естонія, яку приневолила Москва договором про неагресію (о, іронія сучасного моменту!) відступити права військової окупації на островах Даго і Езелю та Балтійського Порту. А ця окупація фактично ставить під контроль всю життєву чинність Естонії і оддає її на ласку червоної Москви. Наступною жертвою пішла Латвія, де в Лібаві, Вільдіві та Пітрагасу мають бути московські гарнізони і бази. А тепер заходжуються Світи біля Литви та Фінляндії, і навіть, як вже подає преса, чіпляються вони і до Швеції, бо ходить їм про Аландські острови (що належать до Фінляндії), які важливі для Швеції, бо замикають вони Ботнічну затоку. Таким чином продовжується руйнація порядку річей усталеного Версальського договором, лише з тою різницею, що до цього часу у цій акції вела перед Німеччина (поминаючи свої внутрішні справи

не дозволені цим трактатом. — репарації, військова повинність, озброєння, відновлення флоти морської і повітропальної) заняла Ренанію, Саарську область, розбила Чехословаччину і врешті Польщу. Тепер же процес руйнації порядку версальського про-роблюють Совіти, які тим часом акцією свою направили на північ Європи — Балтика — де іншими методами, прихованими за формулу пактів про не-агресію, переводять вони справу «возсодінення» «єдиної й неділимої». Очевидно недалекий той час, коли Совіти, покінчивши свою експанзію на Балтиці, одверто візьмуться на Південь — Балкани та басейн Чорного моря — на що є вже серйозні вказівки.

Небезпека для світа, що настала у виразі совітсько-німецького симбіозу безперечно ставить перед державами Антанти завдання довгої війни, перепетії якої ще сьогодні трудно усі передбачати. Але прийняти «мирні» запросини Гітлера на конференцію безперечно вони не змогли. Тай уже з поводження нейтральних держав виходить, що ті пропозиції не до прийняття. Ані Бельгія, ані Голандія, ні Ватикан, ні Японія, ні Італія, ні Сполучені Штати — не зголосилися за посередників, а це вже вказує на негативну їхню оцінку німецької чинности в союзі з совітською.

* * *

Як ми вказували попереднього разу, що несподіваний для багатьох на європейській сцені актер, а саме Совіти, спричиниться до великої плутанини стосунків у міжнародньому життю і викличуть почуття загрози в цілій Європі.

Сьогодні починають вже розуміти поважну небезпеку цього «несподіваного актера», що поводить себе справді, як то говорить московське прислів'я — «як кінь у посудній крамниці».

Факт розпущення комуністичної партії у Франції, її переслідування та арешти комуністичних депутатів говорить вже багато. А слідом за тим видно вже зміну опінії. Так, знаний політичний французький діяч, сенатор Анрі Беранже, голова комісії закордонних справ Сенату, у статті своїй «Подвійна небезпека для заходу — панславизм і пангерманизм» («Paris-Soir» з 30. 9. 1939 р.) зазначає:

«Росія завжди мріяла бути найвищим виразником колективного генія слов'ян. Це під цим подвійним титлом Ленін і Сталін захотіли продовжувати і навіть перевищити чини Романових»

А трохи нижче той же автор пише:

«Західні цивілізації, однаково як італійська і іспанська, так французька чи англійська чи навіть американська — були б

неправі, як би не глянули у вічі цьому сполученню подвійної російсько-німецької небезпеки. Це ж бо найгігантіша небезпека, що нависла над цивілізацією од часів варварських великих наїздів на прикінці римської імперії».

Як подає преса, в Італії вже починають трактувати, називаючи своїми іменами, большевиків. Оце «Corriere Padane», виступивши з сбуренням проти якогось римського журналу, де було уміщено бісграфічну нотатку про Ворошилова, зазначає, що

«Коли спочатку Ленін, а потім Сталін запримітили Ворошилова, то це власне тому, що вони знайшли його, як виключного гангстера»

А далі ця газета пише:

«Ворошилов і його братія, як і всі злочинці большевицько. Росії, нас лишають цілковито байдужими. Чи вони вихваляють оден одного, чи вони перегризаять горло оден одному, — це їхня справа, принаймні стане на світі менше злочинців.

Але що є цілком неприпустимим, то це те, що приготворюють до ужитку фашистським читачам легенду про Ворошилова, легенду, що ніби робить конкуренцію легенді Гарибальді. Ми родилися антикомуністами і ми такими твердо зостанемося. Ми не уділюємо большевикам ані одного грама поваги, ані одної унції симпатії. Для нас вони є лише трагічними блазнями, професійними містифікаторами, зразками найбрутальнішого звірства, потворами, що живуть на услугах найбожевільнішої й найнебезпечнішої антрепризи облуди, жорстокости й людського занепаду, що їх не було ще в людській історії» (за «Le Temps», 10. 10. 1939 р.).

До речі сказати, коли такими епітетами частують італійські журналісти союзника Німеччини, то виходить дуже слабкий комплімент і до самої Німеччини. Така стаття багато говорить про майбутність німецько-італійських стосунків.

Врешті совітська експанзія на Балтиці дуже серйозно занепокоїла не тільки Фінляндію, але й Швецію, та всі північні держави. І хоч фінляндська делегація їздила до Москви, але Фінляндія вжила зразу ж превентивних військових мір і змобілізувала вже кілька сот тисяч вояків під прапори. Видається, що Совітам тут вріжеться, як то говориться, кінчик, бо Фінляндія не Латвія й не Естонія. Ця країна, що вміє мовчки жити й працювати за час миру, зуміє взятися за зброю і дати належну одсіч апетитам Москви, сп'янілій після успіхів в Польщі та на українських землях.

І справді вирисовується вже опінія, що московські побіди, то є — «Пірові побіди», як пише Мірекур в «L'Intransigeant»

з 10. 10. 1939. А для західньої опінії, то вже є великий поступ. Зазначений автор в кінці свого політичного огляду зазначає, що

«успіх, який ніби то дав Гітлерові можливість хвалитися в день, коли фон Рібентроп підписав совітсько-німецький пакт, обернеться і то невдовзі проти необмежених амбіцій фюрера, якого поставлять, як і його змовника на лаву обвинувачених.

І перемога Москви буде тоді Пірровою перемогою».

* * *

Іншої співають звичайно російські патріоти з під Казембековських прапорів у «младороській» — «Бодрості». Ототожнення совітського союзу з Росією на сторінках цього паризького органу йде повним темпом. Наведемо уривки з статті С-ного «Советский імперіялізм» («Бодрость» ч. 245 з 1. X. 1939 р.).

Говорючи про московську верхівку, як про людей, які «найдалі пішли праворуч од початкової містики», автор пише:

«Коли зараз про них кажуть всюди закордоном, що вони ведуть політику ультра-імперіялістичну, що вони, у Прибалтиці, в Середній Європі, і на Балкані все більше входять в ролю наслідників старої російської великодержавности, старого російського «панславизму», як зараз прийнято писати, то це, звичайно, так. Пояснення цього факта є не тільки в особистій еволюції теперішньої правлячої групи Молотова-Ворошилова-Андрєєва-Жданова, і навіть головним чином не в них. Їхня особиста еволюція є тільки результатом і одним із симптомів загальної еволюції країни. А що-до останньої, то сумнівів нема». «Російські маси зараз перебувають в пароксизмі патріотизма і національної гордості, як що хоче, навіть шовінізма, породженого із десятиліть національного приниження. І, звичайно, війська, які зараз займають Галичину і північні схили Карпат, не мають уже в своїй психології рішуче нічого спільного з тими червоними частинами, що вривалися в ту саму Галичину в 1920 році. В країні, усяній могильними хрестами російських бойців, що впали тут в 1914, 1915, 1916 роках, можна собі уявити, що твориться в головах командирів і бойців червоної армії, які роками вже виховані на Олександрі Невському, на Петрі, на Суворові й Бородині і які зовсім недавно читали (вперше) в совітській пресі про «героїзм російських старшин і вояків» в світову війну»...

«У росіян, що підіймаються на Карпати, не може не кружитися голова... Мотиви, ніби й протилежні, сплітаються во єдино. Підтягнутий, дисциплінований, що не має вже нічого «большевицького», старшина відрекомендовується начальникові

угорської частини командиром «робоче-селянської червоної армії» не тільки тому, що так положено уставом, але й тому, щоби в певному розумінню висунути Європі язика.

«Великий російський народ, перший серед рівних»: ця націоналістична і імперіялістична формула починає переплескуватися за кордони Світського Союзу»...

Не будемо втомлювати читача такими повчальними цитатами з Паризької російської газети, але одначе не можемо не взяти ще одну характерну цитату:

«Кордони Світського Союзу — «батьківщини всіх трудящихся всього світу» могли теоретично розширюватися без кінця. Практично-ж, вони зовсім не розширилися, бо інтернаціональна батьківщина «трудящихся» була просто вилюдком, але це инше питання. Навпаки, експансія Світського Союзу, як російської імперії, — це річ практично можлива, і як бачимо, на ділі реальна».

Як бачимо, автори із «Бодрості» справді бадьорі і прекрасно розкривають та таємниче, що московські можновладці ховають за своїми заявами про «нейтралітет». І після таких пояснень і ревеляцій звичайно перестають бути секретом всі теперішні тенденції і чини світів.

Для нас українців, такі пісні — річ не нова, то є стара пісня, яку ми вже чуємо віддавна. Ми дуже добре знаємо, і хотіли б, щоб і світ в тому був переконаний, що існування незалежної України напевне спинить цю загрозу російського імперіялізму і при тій нагоді може послужити ліком для сучасних росіян, як із паризької «Бодрости», так і з московського Кремля, щоби не так вже «крутилася голова» у тих же росіян.

К. Юноша

В минулому серпні навіки спочив український працівник і патріот Аркадій Юрієвич Кучерявенко. Походженням з козацького старшинського роду, покійний народився в Полтавщині 1877 року коло містечка Білики.

З молодих літ працював у Полтаві в земстві, яко статистик. Відділи статистики скрізь були пройняті ліберальними тенденціями, а на Україні ще й до того українськими та українофільськими. Отже там він і познайомився з українською національною справою, якій віддано й служив ціле своє життя. Енергійний, сміливий та запальний, він, коли народилася Українська Революційна Партія, зразу пристав до неї і був видатним членом Полтавської Громади РУП.

Він був один з тих, що допомагали Українській Семинарській Громаді розвинути революційний запал семинарської молоді, з якої кілька осіб вступили до РУП або провадили працю в напрямі РУП. Чільне місце в цій семинарській громаді займав тоді покійний Головний Отаман Симон Петлюра, з яким Кучерявенко ближче зійшовся. Через нього ми діставали ріжну революційну літературу, у нього дома часто збиралися для спільного читання її або для відчитання рефератів чи просто на інформаційну бесіду. Це через нього доходила до нас українська література з Галичини — Львова й Чернівців. 1903-го року його арештовують в Полтаві, разом з іншими юнаками, в більшості б. семинаристами, за приналежність до РУП. Обвинувачення було для всіх одне: «приналежність до товариства, що ставить метою скинути існуючий режим та відірвати частину імперії, а тако-ж затримання революційної літератури та її розповсюдження». За це мусіли ми дістати каторгу, але революція 1905 року, та маніфест 17. X об'явили «волю», й нас, як молодих людей, не було поставлено перед суд.

Після тюрми Кучерявенко переселяється на Кубань і там залишається до переїзду на еміграцію в р. 1919. І тут він тако-ж працює на українському полі. Вибірає працю, яка б улекшувала йому стики з населенням з метою кращої пропаганди — працює по кооперації й займає нарешті видатне становище.

Переїхавши на еміграцію, він якийсь час живе в Царьгороді, в Парижі, Берліні й нарешті знов у Парижі. За цей час він виховує сина й дочку та становить їх «на ноги». А сам наймає ферму коло Ніци й осідає на господарстві, де його й знайшла смерть.

Живучи у великих центрах і стрічаючись з емігрантами, він не міг примиритися з емігрантщиною духовною, з її дрібним політиканством та непотрібною гризнею. Його енергія й вся духовна вдача прагнула живого діла, практичного, діла наслідки якого були б видні зараз. Він часто скаржився на духову млявість еміграції і часто казав, що треба робити щось революційного. Кипуча

енергія вимагала виходу, — і не найшла. Осів на хуторі, вів дуже добру господарку, мав пошану від сусідів, але й тяжко працював, не маючи спочинку. Від кількох літ жалівся на втому та безцільність життя. «Набридло жити», — сказав він перед смертю. Більше сорєка літ працював на ниві національній, вимагав великого чину, сподівався побачити рідну Полтавщину. Жив, горів. А французька земля прийняла його на вічний спочинок у Грасі, на півдні Франції. Поховали його 15 серпня жінка, син та старий товариш Григорій Довженко.

Одійшов від нас ще один Полтавець, один з перших піонерів ідеї самостійности України «від Кубані аж до Сяну-річки».

Спи ж спокійно в чужій землі, дорогий друге, земляче, твої старі товариші клоняють свої посивілі голови перед твоєю могилою. А пройде час, ми прийдемо до тебе, і може хтось принесе тобі звістку, що самостійна Україна вже повстала. Вічна пам'ять!

Іван Рудичів

Л Ї В І В У М О С К О В С Ь К Ї Й Н Е В О Л І

З листа, який післано 13 жовтня нелєтальним шляхом через Чернівці, довідуємся де-що про львівське життя.

Уся праця большевиків збернена на підготовку «виборів» до «Народнього Зібрання Західньої України», що мають відбутися 22 жовтня. Син Івана Франка — відомий колишній перекинчик — учитель Петро Франко став з ласки окупантів заступником голови окружної виборчої комісії.

У мійському театрі 12 жовтня «демонструвала» молодь усіх національностей. Аби це віче не провалилося, співав відомий хор «Думка». Після концерту і промов большевицьких агентів відбувалися так пстрібні Москві гідкі сцени братання українців, поляків, жидів, німців і росіян.

Коло 2000 інженерів складало свою відданість Сталінові у п'ятницю 13 жовтня на зборах у будинку університету. Промовляли інж. Сокольніцький, інж. Лєш, комісар львівського університету доц. Марченко, член тимчасової управи міста Задорожній та інші. Зміст промов легко собі уявити.

На неділю 15 жовтня призначено масові віча «міжнародної єдности» кєло пам'ятників Івана Франка й Адама Міцкевича.

Усі професійні спілки розв'язано. На їх місце прийшли єдині червоні профсоюзи.

Варшавський польський театр «Мініатюї» починає свої вистави.

У Львові є коло 2000 утікачів з Варшави. Полювання на польських старшин і на українських емігрантів щс-дня кінчається переданням у руки катів кількох десятків нещасних.

Богато будинків знищено вогнем німецької артилерії, яка 9 днів бомбардувала Львів, але так і не бачила самого міста, бо згідно ганебної угоди з москалями мусіла відійти на Захід за Сян. В останній хвилині баварським дивізіям піддалася ціла польська залога Львова щось коло 22.000, аби тільки не опинитися у большевицькій неволі. Досі не знати, кому з українських діячів пощастило виїхати свсчасно з міста.

Школи відкрито. За навчання платити не треба. «На домагання самого населення» в усіх школах заведено р о с і й с ь к у мову.

А всі мури Львова обліплено більшими і меншими оповістками: «Даю уроки русскаго языка»...

Щ О З Н А Ч И Т Ь Д Л Я У К Р А Ї Н Ц І В РОСІЙСЬКА ОКУПАЦІЯ ВОЛИНІ Й ГАЛИЧИНИ

Російська окупація Волині й Галичини визначає для українців слідууючі речі:

Шість мільйонів людських істот засуджено на неволю і віддано на переслідування підлої російської поліції.

Ціла інтелігенція буде приговорена до смерті або до голодування оскільки не буде служити московським хамам; Церква буде знищена, її багатства будуть розкрадені, служителі розстріляні або розігнані; виховання народу буде доручене каторжанам і убійникам, вибраним ГПУ; українська культура національна, розвинена ціною стількох зусиль і стількох жертв буде отруєна історичними брехнями, видуманими російськими реакціонерами і удосконаленими сучасними московськими наці; чудові коопера-тиви і кооперативні банки українські будуть розграбовані; велика бібліотека імени Т. Шевченка у Львові, національні музеї, картинні галерії, все буде «почищене» во славу Леніна і на користь ГПУ. Галицька нафта буде дана Гітлерові, яко Іудина заплата. Українські селяни будуть зігнані, як худоба в колгоспи, щсб постачати хліб московським фараснам, що вживуть його для нових загаґбань і нових «перемог» над народами слабшими за Рссію.

Але при їхній дикій і крївавій зажерливості, росіяне зрsбили одну помилку: вони сб'єднали цілу Україну під їхньою владою.

Наступить скоро день, коли 40 мільйонів українців подадуть Московщині рахунок і візьмуть її за горло, щоб вона одмовилася від паразитарного володіння Україною і всіма країнами, зрадницьки і безсоромно нею захопленими.

УКРАЇНСЬКА МЕНШІСТЬ В РУМУНІЇ ПРИЛУЧЕНА ДО « ФРОНТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ »

Під таким заголовком румунський часопис «Universul» з 6 жовтня 1939 року подає про відродження українського національного життя в Румунії. Прем'єр-міністр К. Аржетоаяну прийняв 5 жовтня в присутності міністрів для національних меншин С. Драгоміра міністра по організації «Фронту Національного Відродження» К. Джуреску панів: Володимира Залозецького, Іллію Гаврилюка, Юрія Сербинюка і адвоката Дениса Маєра-Міхальського, як представників української меншости в Румунії. З ними дійшов він до наступного порозуміння з метою втілення цієї меншости у «Фронт Національного Відродження»:

«На підставі закону про створення «Фронту Національного Відродження» і декретів з дня 4 серпня 1938 р. відносно до меншостей затверджено наступне:

1. Українці, піддані (горожани) румунські, приєднуються до «Фронту Національного Відродження». В селах і містах з мішаним населенням мають бути створені окремі секції українські. Ці секції матимуть 4 представників у Найвищій Національній Раді. В бюрох секретаріатів будуть назначені відповідно урядовці-українці.

II. Всі професійні організації українців-автохтонів, підданих румунських, будуть влучені до відповідних професійних організацій передбачених сучасними законами. Вони братимуть участь в управі цих галузів, їм забезпечене відповідне представництво в установах провідничих.

III. По-за маніфестаціями політичними, що в цілості включаються у «Фронт Національного Відродження», українці, горожани румунські, мають право на створення окремих організацій для цілей культурних, економічних і соціальних.

* * *

Згідно з частиною III вищезначеного порозуміння представники української меншости склали на руки п. міністра справ внутрішніх наступне прохання:

«Пане міністре,

На підставі порозуміння заключеного для втілення української меншости у «Фронт Національного Відродження» прохаємо вас про дозвіл на створення нашої організації для цілей культурних, економічних та соціальних під проводом п. п. Залозецького, Г. Алексієвича та І. Гаврилюка».

У відповідь на це прохання міністр внутрішніх справ Н. Оттеску надіслав представникам української меншости в Румунії наступний лист:

«Міністерство внутрішніх справ в наслідок заключеного порозуміння доводить до вашого відома, що уділюється п. п. В. Залозецькому, Г. Алексієвичеві й І. Гаврилюкові уповноваження на створення організації, як генерального представництва українського суспільства в Румунії, для цілей культурних, економічних і соціальних».

* * *

Цією згодою уряд закінчує свої змагання для включення етничних меншостей в Румунії у «Фронт Національного Відродження» і тим самим поновно засвідчує той дух свободи і зрозуміння, що являється підставою державної політики румунської відносно всіх горожан без огляду на їхнє етнічне походження.

Переговори з представниками української меншости були розпочаті міністром для справ національних меншин С. Драгоміром негайно після засновання «Фронту Національного Відродження» у січні б. р. Українська меншість належала з того часу до нової політичної організації краю, записалася до «Фронту Національного Відродження», але не заключала окремої умови. На підставі того зближення п. Володимир Залозецький кандидатував при виборах парламентських в червні 1939 р. на спискові «Фронту Національного Відродження», як представник української меншости.

Вкінці на домагання вислане представниками української меншости міністрові С. Драгомірові та щоби підтвердити засаду рівного трактування всіх етничних меншин в Румунії, уряд постановив заключити тако-ж з представниками українців-горожан румунських договір подібний до тих, що їх він заключив зо всіма іншими меншостями.

Таким чином договір був заключений для повного задоволення української меншости, яка вміє лояльно співпрацювати для розвитку і закріплення румунської держави.

(«Universul» з 5.10. 1939 р.)

П Р А Л І С Ш У М И Т Ь

(Лист з Парагваю).

Товариство «Просвіта» живе в Парагваю своїм життям. Правда, що інтриги й перешкоди є на кождім кроці. Але ми до цього звикли. Це буденна річ. Товариство «Просвіта» родилося в тяжкій атмосфері боротьби за національне ім'я, зросло в цій боротьбі, пустило глибоко коріння і тому жадні перешкоди вже його не лякають.

В цьому році Товариству випало одзначитися при одній нагоді, яка зостанеться в пам'яті кожного з нас. Приблизно 20 липня б. р. оповіщено було, що 30 липня наше місто відвідає ново-вибраний президент Республіки генерал Хосе Фелікс Естігарібія (на котрого покладає цілий край велику надію). Комісія по прийняттю п. Президента, яка складалася з Голови міста п. Альфреда Густоле і найбільш поважних осіб, випустила відозву як тако-ж і запрошення до усіх національностей, щоби взяли участь у святі прийняття п. Президента.

Т-во «Просвіта», котре тепер правно існує тут, подало Голові міста офіційну заяву, що воно візьме участь при зустрічі високого гостя з національним прапором і оркестрою, яку посідає Т-во. Заява наша була взята під увагу і Т-ву біло відведено перше місце, в голові усіх чужинців.

Але наші вороги не сплять. День і ніч вони працюють, щоб не замайв вулицями далекого і мало кому відомого міста Енкарнаціону український прапор. В останній день (коли вже Управою було розіслано бюлетені і розпорядження) викликали нагло Голову Т-ва до поліції і сповістили, що прапор український на параді заборонено (як не державний). Зрозуміло звідки з'явилася така протекція.

Не гаючи часу Управа Т-ва звернулася з протестом куди слід і протест дав свої наслідки.

Під вечір 29 липня м. Енкарнаціон ожило. Кругом затарохкотили вози. То спішили наші люде, що мешкають навколо, на дистанції десятків кілометрів від міста, і які знаючи, про те, що пробували заборонити наш прапор, їхали до міста. Почулася музика. То наша оркестра на конях з філії Т-ва — з колонії імени гетьмана Богдана Хмельницького (Богданівка). Всі музиканти в національних строях. Грають — «Гей ну те хлопці до зброї...» Місцева публіка зацікавлена величавими приготуваннями українців.

На ранок, саме 30-го, зібралися поновно всі біля будинку міста. День вияв чудесний. Легкий вітрець повівав нашим прапором. Велика кіль-

кість членів «Просвіти», що з'їхалися на це свято, одчували і гордість і вдоволення, що українські кольори мають вулицями чужого міста. Бо справді ніхто з чужинецьких організацій не мав оркестри, не мав колоритних одягів, як наша колонія. Проходячи біля міської Управи наша колона стала на хвилину струнко, прапори схилили на знак пошани й подяки перед владою, а потім під звуки оркестри, що заграла марш «Мігайдаки...» рушила далі до двірця. Вороги бісяться, але наша колона все більшає і більшає, навіть не українським елементом.

Будучи вже біля двірця, вже чули, як під'їжджав потяг Голови держави. Колона стала, а оркестра заграла парагвайський гімн. Наші лави зростають все більше і більше. Нам вже публіка плеще і вигукує «Хай живе Україна».

Підходимо бадьоро до трибуни, на якій вже став новоприбулий з двірця Голова держави з своїм оточенням. Наша оркестра грає марш Президента. Чітко посовуються наші лави. Нараз лунає команда «На місці, стій!» Лава зупинилася. Музика стихла, прапори схилилися. Команду подав Голова Т-ва «Просвіта» п. Іван Мартинюк. Від колони виходять три українські дівчинки — Галя Лавриченко, Ольга Мартинюк і Тамара Туневич з гарною китицею квітів пов'язаною національними стрічками, на яких було написано по іспанськи «Панові Президентові Республіки Парагвай — від Українського Культурно-Просвітнього Т-ва». За дівчатками вийшов і секретар Т-ва п. Михайло Кушлій, який гарною іспанською мовою привітав Голову держави та перед мікрофоном виголосив текст нашої подяки за гостинність, наші надії та бажання.

Голова держави щиро подякував промовцеві, прийняв від дівчаток, що були вдягнені в національні убрання, китицю квітів, а колона наша рушила далі під звуки маршу «Нам допоможе Святий Юрій...» Коло самого порту зустріли ми аргентинську оркестру, яка прослухали наш марш струнко і одповіла нам своїм.

Врешті під команду колона знову стала. Оркестра заграла гімн. Публіка, що нас оточувала зняла шапки. Потому секретарь Т-ва знову виступив і подякував іспанською мовою всім численним присутнім за участь і допомогу, а Голова Т-ва виступив з промовою українською мовою, закінчивши вигуком «Хай живе Парагвай, хай живе його Президент». Публіка одповіла оплесками, що довго не вгавали. На цьому і було закінчено нашу маніфестацію. Вона зостанеться в пам'яті у всіх, хто був на ній присутній.

Так в далекому Парагваї, де шумлять праліси, українські патріоти дають про себе знати, працюючи на полі національної пропаганди і виконують з честю покладене на них долею завдання.

Іван Мартинюк

Е М І Г Р А Ц І Й Н І С П Р А В И У Р У М У Н І І

(Закінчення)

П р а в н и ч а д о п о м о г а .

Виклопотано дозволів на пове прийняття до підприємств, з яких українці-«нансеністи» були звільнені, згідно з вимогами закону про «протегування національного робітництва», — 5-ти особам.

Виклопотано «Книжок на право виконувати свій фах» для 28 осіб. Інтервенював Комітет перед Дирекціями різних підприємств, щоб вони не звільняли українців-«нансеністів» у 10-ти випадках.

Зроблено 180 інтервенцій перед міністерством внутрішніх справ та перед префектурою поліції у зв'язку з поновленням документів, у зв'язку у порядкуванням їх та з передачею на річний контроль.

Здобуто від представництва Офісу д-ра Нансена та від представництва високого Комісаріату по справах біженців у Румунії — 206 посвідок про немаєтність — для звільнення українців-емігрантів від такс при поновленню документів.

Виклопотано безкоштовне приміщення до шпиталів чотирьом особам. Інтервенцій — у справі приміщення дітей до середніх шкіл зроблено 2. Загалом інтервенцій і допомог правничого порядку зроблено — 435.

Протягом цього-ж самого часу Комітет видав поважну кількість посвідок та різних актів, в яких мали потребу українські емігранти та які були викликані відповідними румунськими чинниками.

Так було видано 29 посвідок про народження та охрещення на Україні (у зв'язку з одруженням, определенням дітей до школи та ин.).

30 посвідок про те, що відповідні українські емігранти не були судово карані на Україні.

30 посвідок про те, що румуни на Україні не мали обмежень у праві на працю.

Три посвідки про те, що відповідні емігранти-українці відбули на Україні військову службу.

Дві посвідки про закінчення середніх шкіл в Україні.

180 посвідок про те, що Комітет отримав документи від відповідних емігрантів українців — для здачі їх на поновлення, або на упорядкування і річний контроль.

12 посвідок про немаєтність — для звільнення або для зменшення такс за документи.

Крім того Комітет виклопотав 5 віз на виїзд з Румунії з правом повороту назад.

У трьох випадках дістав дозвіл на поновлення документів для українців-«нансеністів», що мешкали в інших країнах, і зробив одну інтервенцію у справі відміни розпорядження про висилку українця-«нансеніста» з Румунії.

Загалом видано актів правничого характеру 295.

Д і я л ь н і с ь к у л ь т у р н о - о с в і т н я .

Протягом часу від 1-го січня 1937-го року і до 1-го червня 1939-го року, Громадсько-Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії, так само, як і в попередні роки, організував або патрунував:

- 1) Національні свята з вокально-музичними програмами та з відповідними викладами.
- 2) Різдвяні ялинки для дітей української колонії в Букарешті з роздачою їм подарунків та солодощів.
- 3) Курси української мови — під час літніх вакацій — для українських дітей у Букарешті.
- 4) Ріжні виклади, що відбувалися в помешканні Комітету — на наукові, історичні та фахові теми.

М а т е р і я л ь н а д о п о м о г а е м і г р а н т а м .

Матеріальна допомога Громадсько-Допомогового Комітету полягає у видачі українським емігрантам позичок та безповоротних допомог.

Головним джерелом для цієї мети, звичайно, є той фонд, що складається з 50 відс. сум, здобутих за марки д-ра Нансена, та який, дякуючи інтервенції Українського Комітету, Офіс д-ра Нансена передавав до розпорядимости спеціального Комітету при представникові Офісу, а тепер при представникові Високого Комісаріату у Букарешті і в якому представлені три національні групи емігрантів: українці, росіяне та вірмени.

За час від 1-го січня 1937-го року до 1-го червня 1939 року Комітет видав позичок: а) При допомозі Комітету під головуванням представника Високого Комісаріату — 116.500 левів. Отримали ці позички 11 родин, що склалися з 35 душ.

б) з власних засобів Комітету — 119.405 левів. Цими позичками скористалося 20 родин, що склалися з 60 осіб.

Видавалися позички для набуття терену або власної хати, для набуття машин для майстерні, для набуття тварин на ферми, для набуття різних сировинців то що.

У більшості випадків ці позички були вчасно погашені, завдяки чому ті-ж самі гроші мали змогу обернутися кілька раз і нові позички могли бути видані з того-ж самого фонду.

Загалом позичок видав Комітет 233.905 левів.

Безповоротних допомог Комітет видав окремим особам:

1. На лікування, інвалідам та на різні потреби	20.946
2. На погребі	1.900
3. На оплату шкільних такс, на купівлю підручників та на одяг для українських школярів	19.171
4. На оплату різних такс, зв'язаних з поновленням та упорядкуванням документів	24.719
5. На різні культурно-освітні потреби, а в тому числі й на Бібліотеку-читальню при Комітеті	7.717
Разом	74.452

Крім того видав Комітет безповоротні допомоги таким організаціям:

1. Українській Громаді в Букарешті на набуття терену для власної хати (терен Громада уже набула)	10.000
2. Українському Союзові Жінок-Емігранток — для допомоги жінкам і дітям	7.500
3. Товариству Вояків 6. Армії УНР у Румунії — для допомоги сиротам бувшого українського старшини	5.000
4. Комітетові імені Симона Петлюри — на будову Народнього Дому імені С. Петлюри	1.000
А разом видано організаціям	23.500
Окремим особам і організаціям безповоротних допомог Комітет видав разом 97.953 левів.	

Поспішну й енергійну працю Комітет примушений був перевести під час останніх подій, зв'язаних з агресивним виступом Угорщини проти Карпатської України.

Комітет інтервенював перед головою ради міністрів та перед міністром закордонних справ і уряд Румунії дозволив переїзд через Румунію тим втікачам з Карпатської України, які рятувалися перед мадярським терором.

Делегат Комітету (полковник Г. Пороховський) був на кордоні з метою захисту інтересів нових втікачів з Карпатської України.

В цей спосіб було врятовано більше як 200 втікачів (серед яких було багато жінок і дітей).

Коли втікачі з Карпатської України виїхали з Румунії. Комітет вислав листи подяки до Румунського Уряду і до Румунського Червоного Хреста.

З а к л ю ч е н н я .

Числа, які навів Громадсько-Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії, у своїй докладній записці до Високого Комісару п. Емерсона — про діяльність Комітету — надзвичайно красномовні.

По-перше, з них видно, що Комітет дуже близьке приймає до серця все те, що може погіршити моральний чи матеріальний стан української еміграції в Румунії, бо не має ні одного міністерства з тих, що в тій або в іншій мірі могли-б додатне чи від'ємно вплинути на становище емігрантів, перед яким-би Комітет не інтервенював-би і не ставав-би в обороні інтересів емігрантів.

По друге, — слідна жива ініціатива, що видно по переведеній ним різноманітній праці та по тому фактові, що Громадсько-Допомоговий Комітет у Румунії майже єдина з українських еміграційних організацій, якій почастило добитися того, щоби 50 відсотків з тих грошей, які вплачуються «нансеністами» в Румунії, передавалися еміграційним організаціям на справи допомоги цій же еміграції.

До речі кажучи, гроші, які Комітет дістає від Офісу д-ра Нансена чи від Високого Комісаріату по справах біженців йдуть виключно на справи благодійно-допомогового характеру.

Ні на опал чи оплату помешкання, ні на канцелярйні видатки, ні на оплату видатків, зв'язаних з переведенням технічної праці в Комітеті, ні на роз'їзди, ні навіть на Бібліотеку-читальню при Комітеті він з цих грошей не брав жадного лею.

Коли до того, що подано в звіті Комітету, додати ще велике листування, яке він переводить, як з українськими емігрантами на терені Румунії, так і з різними українськими організаціями за-кордоном, а тако-ж і працю переведену ним у зв'язку з відвідинами Комітету тими особами, що зверталися до нього по тих чи інших справах, то можна сконстатувати, що репутація цього Комітету як одної з найбільш працездатних українських еміграційних організацій ним цілком заслужена.

А позитивне полагордження Комітетом навіть таких тяжких (в сучасних обставинах) справ — як поновлення документів для «нансеністів», що перебувають у чужих країнах, або здобуття віз на виїзд з Румунії з правом повороту до неї — свідчить про те, що ця установа, своїм тактом, поважним підходом до справ і всією своєю активністю, здобула серед рішальних урядових чинників належний авторитет і довір'я.

Дмитро Геродот

В відомому французькому журналі «Revue des Deux Mondes» в числі з 1. X. с. р. п. Рене Пінон, в зв'язку з останніми подіями присвячує такі рядки українській національно-державній позиції, яку протягом багатьох років одстоює саме наш тижневик і об'єднані ним активно-патріотичні кола.

«Совітський уряд, — пише визначний учений і журналіст, — окуповавши своїми військами українську Галичину, ніяким побитом тим не відповів бажанням українських патріотів, які прямують до незалежності їхньої нації. Для них поневолення, з якого вони хочуть визволитися, це перше за все те, яке приходить саме з Москви. Злочинна спілка германсько-російська видається найгіршим нещастям. Правительство Української Народньої Республіки на чужині має на чолі своєму п. Андрія Лівницького, законного наступника Симона Петлюри, його головний орган — «Тризуб» говорив 1 вересня:

Німеччина, нападаючи на Польщу, ставить Європу і світ під загрозою нечислимим бід, безмежного нещастя й печуваної руїни.

Як би не розгорнулися події, — українці добре знають, де їх місце в страшних і рішучих перепетях світової драми, що надходить в жакливій грозі і бурі воєнній.

Ми — разом з Францією і Англією і Польщею.

Оддаючи себе на їх оборону, ми знаємо, що боротимемося за правду і справедливість, за право нашого власного народу на державну самостійність».

Далі, переходячи до нашого пресового бюлетеню французькою мовою, п. Рене Пінон зауважує:

«А «Bulletin de Presse Ukrainien» з 31 серпня писав пророчі слова: «Московські більшовики сподіваються, скористуючи з заколоту, відняти свободу у всіх народів сусідних з ССРСР й накласти своє гидке ярмо всій скривавленій Європі. Лише самостійна Україна здатна затримати й унешкодити московських гунів, які не хestують жадним засобом, щоб здійснити свою аморальну політику».

Кінцевий висновок автора, цитату з якого оце вище ми навели, як зразок того, що в поважних органах французької преси починає проступати відповідне розуміння наших змагань і правильна їх оцінка, такий:

«Український селянин раніше чи пізніше займе належне^с йому місце, як елемент консервативний і миротворчий у Східній Європі».

ФІНЛЯНДСЬКІ СПРАВИ

В час, коли московська рука зазіхає по черзі й на Фінляндію, наш Уряд вислав Урядові Суомі лобажання успіху в обороні незалежності своєї країни. І ген. О. Удовиченко, висловивши через посередництво Фінляндської делегації почуття симпатії й подиву до рішення Фінляндського народу боронити свою землю перед зазіханням напасників, одночасно звернувся до українців, що мешкають у Фінляндії з таким закликком :

«В імені українських вояків на чужині закликаю всіх українців, що мешкають у Фінляндії, стати до розпорядимости фінляндських військових влад, щоби взяти участь у захисті шляхетної країни Суомі, яка дала вам захист і притулок.

Захищаючи волю і честь Суомі, що їй загрожує червона Москва, ви захищатимете водночас і нашу справу найсвятішу — незалежність нашої Батьківщини — України.

Віримо, що настане день, коли всі вірні українські патріоти з'єднаються під нашими старими бойовими прапорами, щоби знищити вікового ворога — Московщину — яка поневолює і загрожує поневолити сусідні народи.

Нехай живе вільна й шляхетна Фінляндія.
Нехай живе вільна Україна».

Фінляндський посол у Парижі, подякувавши за висловлені нашим урядом і ген.О.Удовиченком почуття, повідомив, що він негайно передав їх своєму Урядові до Гелсінкі разом із закликком.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УРЯД І НАПАД СОВІТСЬКИЙ

Під таким заголовком «Journal de Geneve» з 28. IX. с. р. подає докладніше повідомлення про протест нашого національного уряду проти окупації Москвою західно-українських земель. Переказавши зміст того документу, газета наводить з нього нижче подане місце: «окупація сього краю совітським військом — це гірке страждання для всіх українців, що вкриває весь наш народ жалобою» і підкреслює енергійний протест українського національного уряду проти претензії Москви «протегувати» українців і запевнення, що «українці зроблять усе, щоб допомогти перемозі Великої Британії, Франції і всіх народів, які прямують до свободи».

ТРІВОЖНІ ВІСТКИ

Телеграма Гаваса з Чернівців з 11 жовтня, надрукована в паризьких газетах з 12. X, передає звістку, яка «уперто кружляє в Чернівцях, що 14 проводирів українського національного руху, а рівно з послів до Сойму у Варшаві розстріляно. Ця звістка, якої поки-що не стверджено, викликало велике зворушення в українських колах».

ДОЛЯ УКРАЇНЦІВ В НІМЕЧЧИНІ

Як подає «Le Temps» з 13. X з Берліну до Цюриху повідомляють, що бувший гетьман П. Скоропадський знаходиться під домашнім арештом, а лідерів українських націоналістів, які від давна перебувають в Німеччині, конфіновано.

ВІД - УКРАЇНСЬКОГО - ПРЕСОВОГО - БЮРА - В - ПАРИЖІ

Українське Пресове Бюро в Парижі уповноважене повідомити українське громадянство про наступне :

В публікації українських націоналістів, що виходить французькою мовою в Парижі під назвою «Service d'Information Ukrainienne» («Bulletin Hebdomadaire» № 23 з 19 жовтня 1939 р.) надруковано про засновання Українського Національного Комітету в Америці під головуванням п.проф.Олександра Грановського. Тому Комітетові неначеб-то підпорядковувалися «найповажніші організації українські в Сполучених Штатах, в Канаді, в Південній Америці; у Франції та інших демократичних країнах».

Той же бюлетень твердить, що українські організації в Сполучених Штатах і Канаді стають «цілком натурально на чолі всього українського визвольного руху і всієї української політики».

Українське Пресове Бюро в Парижі з свого боку зазначає, що

Si le Comité central parvient à recueillir les fonds nécessaires, il enverra un ou plusieurs wagons de vêtements, vivres et médicaments aux prisonniers de guerre et réfugiés de l'Ukraine occidentale. Cet envoi sera accompagné par une personne, de nationalité suisse, du Comité International de la Croix-Rouge.

3. Le Comité central de la Croix-Rouge Ukrainienne se chargera de procurer aux soldats ukrainiens sans famille des parrains de guerre qui s'occuperont d'eux et les soutiendront moralement.

Représentation.

Conscient de sa lourde tâche, le Comité central de la Croix-Rouge Ukrainienne à Genève invite ses compatriotes à organiser, dans chaque colonie ukrainienne à l'étranger, des Comités de la Croix-Rouge Ukrainienne ou des organismes humanitaires similaires et à entrer en contact avec notre Comité central. Le Comité central à Genève demande dans chaque centre ukrainien un représentant capable, loyal, fidèle et énergique, dont le travail sera, il va de soi, bénévole, comme celui du Comité central.

Finance.

Tout Ukrainien doit nous venir en aide soit par la parole, soit par l'action (dons, cotisations), car le Comité central s'occupera de tous les ressortissants ukrainiens sans distinction de convictions politiques, religieuses ou sociales.

Le terrible sort de l'Ukraine doit inciter tous ses enfants à s'unir dans un élan généreux afin de réaliser cette œuvre humanitaire nationale sur laquelle nous appelons la bénédiction divine.

*Comité et Ouvroir ukraïno-suisse
au profit des soldats et victimes de la guerre.*

Présidente : Mme IDA DE BATCHINSKA
Secrétaire : Mlle ANDREE CURCHOD

Adresse du Comité : 3, Rue de la Confédération. Genève (Suisse),
Tél. 425-40. Adr. télégr. Ukraincomité, Genève.

Genève, le 1er novembre 1939.

Envoyer les dons et les cotisations au compte en banque du « Comité et Ouvroir ukraïno-suisse au profit des soldats et victimes de la guerre » à la « Société de Banque Suisse » à Genève.

Редакція й адміністрація та адреса для звичайної кореспонденції: «Le TRIDENT» 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.
Адреса для грошових переказів і рекомендованої кореспонденції: I. RUDICEV. 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.
Le Gérant : M-me Perdrizet